

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

Серія 11

Соціальна робота
Соціальна педагогіка

Випуск 14

/частина III/

КИЇВ - 2012

II. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

- Мельник Л.П., Дідик Н.М.*
ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ..... 99
- Кравченко О.О.*
АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ У КОНТЕКСТІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ УВНЗ..... 107
- Майборода Г.Я., Скиба М.М.*
МЕДІАОСВІТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ЯК УМОВА ЇХ
СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ 115
- Бахов І.С.*
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК МІЖКУЛЬТУРНОЇ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ..... 122
- Песоцька О.П.*
ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ
ОБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ 128
- Холковська І.Л.*
ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ
КОНФЛІКТІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 136
- Броечак Л. С.*
ОРГАНІЗАТОРСЬКІ ЗДІБНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК
ЗАПОРУКА ЙОГО СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ..... 143
- Комар І.В., Кокошкіна Ю.*
ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ У ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ..... 151
- Голуб Н.М.*
КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ КОРЕКЦІЇ НЕДОЛІКІВ
ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ З
ВІДХИЛЕННЯМИ У РОЗВИТКУ 157
- Андреева М.О.*
СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 166

<i>Акіншева І.П.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	174
<i>Лякішева А. В.</i> ВЗАЄМОДІЯ В АКАДЕМІЧНІЙ ГРУПІ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО- СОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТА.....	180
<i>Сурмяк Ю.Р., Кудрик Л.Г.</i> . ПРОФІЛАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЯК ЧИННИК ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....	189
<i>Курінна С.М.</i> ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ТА ДІТЬМИ, ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОЇ ОПІКИ В ДИТЯЧОМУ БУДИНКУ	204

УДК 37.013.42

Акіншева Ірина Петрівна,

**АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Анотація

Дана стаття присвячена актуальним проблемам вивчення політичної соціалізації на сучасному етапі. Сутність політичної соціалізації полягає у формуванні якостей, цінностей, необхідних для адаптації до даної політичної системи і виконання певних політичних ролей.

Ключові слова: соціалізація, політична соціалізація, громадянське суспільство, політична активність.

Аннотация

Акиншева И.П. Актуальность изучения политической социализации на современном этапе

Даная статья посвящена актуальным проблемам изучения политической социализации на современном этапе. Сущность политической социализации заключается в формировании качеств, ценностей, необходимых для адаптации к данной политической системе и выполнению определенных политических ролей.

Ключевые слова: социализация, политическая социализация, гражданское общество, политическая активность.

Annotation

Akinsheva I.P. Actuality of study of political socialization on the modern stage

This article is devoted the issues of the day of study of political socialization on the modern stage. Essence of political socialization lies in forming of qualities, values, necessary for adaptation to this political system and execution of political roles.

Keywords: socialization, political socialization, civil society, political activity.

Рух до громадянського суспільства є одним із основних напрямів розвитку світового співтовариства, оскільки громадянське суспільство виступає своєрідним фундатором правової держави. Будь-яке суспільство складається з громадян, без яких воно неможливе. Становлення та розвиток громадянського суспільства є одним з актуальних питань упродовж усього пострадянського періоду історії України. Громадянське суспільство - це сукупність, незалежних особистостей, у якій виокремлюються групи громадян на різноманітних засадах єднання, створюючи відповідні самоврядні угруповання. Громадянське суспільство - суспільство зрілих громадян з високим рівнем економічної, соціальної, духовної, політичної культури, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини. Громадянське суспільство - це суспільство вільних

громадян, яке вільне від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага [2].

Розвиток України як громадянського суспільства багато в чому залежить від успішності політичної соціалізації майбутнього електорату. Проблема політичної соціалізації молодого покоління пов'язана з процесом демократизації нашого суспільства, де на першому місці стоїть проблема особистості.

Метою даною статті є розгляд актуальності вивчення політичної соціалізації на сучасному етапі.

Проблема громадянського становлення й виховання підростаючого покоління, актуальна в усі часи, розроблялась такими велетнями української педагогіки, як Г.Ващенко, М.Костомаров, І.Огієнко, С.Русова, В.Сухомлинський, К.Ушинський та ін. На сучасному етапі різні аспекти цієї проблеми опрацьовують Р.Арцишевський, В.Білоусова, В.Верховинець, Л.Вербицька, Н.Гаврилюк, Н.Дерев'янка, М.Євтух, Т.Завгородня, В.Кузь, В.Іванчук, Є.Постовойтова, Б.Ступарик, В.Струманський, І.Тараненко та ін. Досить широко представлено в науковій літературі й проблему соціалізації особистості. Дослідження політичної соціалізації з соціально-педагогічної точки зору представлено в роботах таких авторів, як Б.Бім-Бад, В.Бочарова, Ю.Василькова, Б.Вульф, О.Газман, Д.Годзинський, М.Головатий, Н.Заверико, І.Зверєва, В.Зінченко, В.Касьянов, Я.Коломінський, Н.Лавриченко, А.Мудрик, Н.Никадров, Л.Новикова, В.Петрищев, М.Плоткін, С.Савченко, В.Сластьонін та ін.

Відсутність цілісної системи політичної соціалізації привела до того, що політичні позиції особи почали обумовлюватися її економічним станом, а не впливом партій, лідерів, газет, телебачення. Тому найбільш могутнім чинником виявляються конкретні економічні (наприклад, коливання курсу долара) і політичні події, що змінюють положення індивіда.

Отже, суспільства, які переходять від тоталітаризму до демократії, характеризуються суперечливим переплетенням двох тенденцій в процесі політичної соціалізації:

- з одного боку, демократизація суспільного життя розширює можливості політичної участі особи, включення в політику раніше політично пасивних груп населення, підвищує інформованість громадян про діяльність владних структур;

- з іншого боку, наростає політична апатія, відчуження, невіра як реакція особи на падіння життєвого рівня, крах ідеалів.

Мета політичної соціалізації – формування політичної культури громадянина. Важливим параметром її є ставлення до політичного режиму. В процесі політичної соціалізації формується увесь набір настановлень, що стають для молоді джерелом політичної поведінки. В результаті успішної політичної соціалізації задовольняються глибинні потреби особистості бути громадянином. Серед проблем політичної соціалізації на перший план висуваються питання зміцнення державності, зростання довіри громадянина до своєї держави, усвідомлення ним свого місця і ролі в процесах суспільного оновлення.

Необхідно мати на увазі, що політична соціалізація виконує ряд найважливіших функцій:

1) визначає політичні цілі і цінності, до яких прагне і яких хоче досягти індивід через політичну участь;

2) формує уявлення про прийнятні засоби політичної поведінки, про доцільність тих або інших дій в конкретній ситуації;

3) визначає відношення індивіда до навколишнього середовища і політичної системи;

4) виробляє певне відношення до політичної символіки;

5) формує здібності до пізнання навколишнього світу;

6) формує переконання і відносини, що є «кодом» політичного життя.

Виділяються різні типи політичної соціалізації: пряма і непрямая (первинна і вторинна). Пряма соціалізація – це безпосереднє придбання політичних знань і установок. Непряма соціалізація – це свого роду «проекція» рис вдачі, раннього дитячого досвіду, безпосереднього оточення особи на формовані політичні установки. Так, наприклад, установки дитини по відношенню до батька, життя, що формуються в ранні періоди, можуть бути надалі трансформовані у відношення до політичних об'єктів (президентові, парламенту, суду, партії і тому подібне).

Політична соціалізація особи здійснюється у декілька етапів.

На першому з них – етап політизування – у дітей під впливом оцінок батьків, їх відносин і реакцій формуються перші уявлення про світ політики.

Другий етап – персоналізація. У цей період сприйняття влади персоніфікується. Зразками влади стають, наприклад, фігури президента, прем'єр-міністра або поліцейського.

На третьому етапі – етапі ідеалізації – найважливішим політичним фігурам приписуються певні якості і на цій основі утворюються стійкі емоційні відносини до політичної системи.

Четвертий етап, що отримав назву інституційного, характеризується переходом від персоніфікованого сприйняття політики до абстрактнішому. На цій стадії закладаються уявлення про інститути влади [6].

Більшість авторів спільні в думці, що політична соціалізація може бути представлена різними віковими періодами. У цьому випадку простежується досить тісний зв'язок із загально соціалізованим процесом, у якому виділяється кілька стадій. У політичній соціалізації виділяють зазвичай чотири основних етапи: 1) від народження до вступу в школу; 2) час навчання в школі; 3) період трудової діяльності; 4) після завершення трудової діяльності [5, с. 496].

Кожному з окреслених етапів відповідає група завдань, покликаних сформувати в людині певні політичні знання й уміння. Так, першому відповідає завдання ідентифікації з певною політичною спільнотою – державою, нацією. Для періоду навчання характерне засвоєння специфічних політичних знань і вмінь, формування почуття патріотизму й відповідальності перед суспільством. Період трудової діяльності передбачає активну участь особистості в політичному житті, виконання різноманітних політичних ролей: виборця активного політичного діяча, лідера, опозиціонера та ін. Нарешті, для етапу після трудової соціалізації характерне згасання політичної активності, перенесення акценту на пасивні форми вияву інтересу до політики [3, с. 22].

Зміст процесу політичної соціалізації залежить від характеру відносин індивіда та влади в конкретному суспільстві. Адже людина набуває статусу політичної особистості в результаті тривалої взаємодії з навколишнім світом. У соціологічному аспекті особистість значною мірою детермінована економічними, соціальними, політичними, національними, ідеологічними відносинами та зв'язками між ними.

Розуміння політичної соціалізації в сучасних умовах знаменує новий етап у її вивченні, коли акцент робиться на те, що політична соціалізація вже не є процесом збереження цінностей політичної культури, яка панувала раніше. Вона змінює й створює нову політичну культуру суспільства й перетворює особистість на активного суб'єкта політичного життя. Традиціоналістські підходи до політичної соціалізації ґрунтуються на виділенні двох основних шляхів її реалізації в соціумі.

Перший полягає в передачі новим поколінням зразків політичної свідомості й політичної поведінки, що склалися, тобто в трансляції політичної культури від старшого до молодшого покоління. У ньому є відома частка здорового консерватизму, оскільки у свідомість молоді експлікуються ті цінності й норми поведінки, які вже

засвоєно досвідом минулого. Цей шлях забезпечує стабільність і спадкоємність суспільного розвитку. У якості основних агентів політичної соціалізації в цьому випадку виступають такі соціальні інститути, як сім'я, школа, вищі навчальні заклади.

Інший шлях пов'язаний з набуттям особистістю нових, раніше невідомих політичних знань, із засвоєнням нового політичного досвіду. Це відбувається в процесі участі індивіда в політичному житті країни, а також під впливом різних чинників, що перебувають поза соціально – педагогічною галуззю. Особливо актуалізуються ці процеси в період соціальних потрясінь, пов'язаних зі зміною політичного й економічного устрою держави. Це відбувається сьогодні в Україні, де до одночасної зміни політичної та економічної систем додалися складні процеси становлення країни як незалежної держави [3, с. 18].

Отже, до політичної соціалізації відносять усю сукупність процесів становлення політичної свідомості і поведінки людей, прийняття і виконання політичних ролей, вияви політичної активності. Зміст і характер політичної соціалізації детерміновані соціально-економічними та політичними відносинами, рівнем культури, історичними традиціями і багатьма іншими чинниками. Завдяки включенню в систему політичних відносин особа засвоює політичні цінності, набуває досвіду політичної діяльності, реалізує свої можливості в політичному житті суспільства. Цей процес триває протягом усього життя людини.

У процесі сімейного й шкільного виховання, спілкування з друзями, в різних неформальних молодіжних об'єднаннях, а пізніше й через діяльність у громадських, партійних і державних структурах здійснюється об'єктивізація індивідуальних можливостей людини. Тому головними суб'єктами політичної соціалізації особи, що впливають на процес її соціалізації, є сім'я, школа, молодіжні, громадсько-політичні організації, політичні партії та державні

структури.

Важливими агентами політичної соціалізації є ЗМІ, які справляють сильний вплив на формування особистості. Нині у нас спостерігається підсилення процесів стихійної політичної соціалізації. Вони відбуваються в складних політичних, економічних, соціальних умовах, адже одна система цінностей була дискредитована, а інші, засновані на принципах демократії, ще не закріпилися в масовій свідомості та поведінці. Колапс політичної соціалізації має свій прояв, перш за все, на рівні політичних систем, партій, організацій, інститутів. Масово втрачається довіра до влади, офіційних політичних структур, відмова їх підтримувати, політичний абсентеїзм, зневіра в тому, що особиста участь може вплинути на політичний процес. Проте усвідомлення можливостей варіантів поведінки, скасування обмежень сприяють подальшому вивільненню від прорадянських механізмів політичної соціалізації.

Слід зазначити також, що сучасні мас-медіа характеризуються високим рівнем інформаційної насиченості. ЗМК не тільки суб'єкт, але й об'єкт політичного життя, оскільки вони є частиною сучасної дійсності з її протиріччями, конфліктами і в тій чи іншій мірі відтворюють їх. Тому потоки інформації складаються з багатьох суперечливих повідомлень, що призводить до мозаїчності картини дійсності. Проте, без сумніву, сукупність програм і повідомлень медіа справляють вплив на формування громадської думки, однак не штамнують її [1].

Отже, багато факторів впливають на перетворення індивідуума в повноцінного, активного громадянина. Серед них політична і законодавча система, соціальні інститути – сім'я і школа, засоби масової інформації. Усе це формує почуття громадянського обов'язку і політичної самопевності індивідуума в суспільстві.

Таким чином, для процесу політичної соціалізації в Україні на сучасному етапі характерні дві суперечливі тенденції: розширення

можливості політичної участі особи і груп в результаті демократизації суспільства; зростання політичної апатії, відчуження великої кількості населення в результаті падіння їх життєвого рівня, втрати соціального статусу і невіри в можливість політичної влади забезпечити оновлення країни [4, с. 222]

Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що політична соціалізація є надзвичайно складним і різноспрямованим політико - культурним процесом. Її роль і місце в політичній культурі суспільства важко переоцінити. Завдяки саме політичній соціалізації людина послідовно стає не тільки особою, але і громадянином; не тільки об'єктом, але і суб'єктом політики, а багато в чому і її творцем.

Література

1. Костенко Н. Парадигми та фактичності нових мас – медія / Н. Костенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1998. – №6. – С. 127-151
2. Кудряченко А.І. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії / А.І. Кудряченко – К.: НІСД, 2007
3. Курило В.С., Завгородній Ю.І., Савченко С.В. Політична соціалізація студентської молоді в Україні: досвід, тенденції, проблеми / В.С. Курило, Ю.І. Завгородній, С.В. Савченко. – К.: Генеза. – 2004. – 142 с.
4. Матвеев С.А, Буланенко Л.С., Міхеєв С.А. Політологія / С.А. Матвеев, Л.С. Буланенко, С.А. Міхеєв. – Х., 2000. – 224 с.
5. Шляхун П.П. Політологія / П.П. Шляхун. – К.: Либідь, 2002. – 576 с.
6. <http://www.politologiy.ru>

